

Innspill til regjeringens Nasjonale handlingsplan for bærekraftmålene

Norsk Landbrukssamvirke er en interesseorganisasjon for bonde- og skogeierbasert næringsvirksomhet og industri i Norge. Norske bønder og skogeiere er betydelige og langsiktige investorer gjennom sitt eierskap i ledende nasjonale industribedrifter. De bidrar gjennom sine samvirker med om lag 75 milliarder kroner i omsetning og 16 000 lønnsomme arbeidsplasser i distriktene og i de store byene. Samlet er om lag 120 000 personer sysselsatt i landbruks- og skognæringene, inkludert leverandørindustrien.

Arbeidet med å lage en Nasjonal handlingsplan for bærekraft er svært viktig. Regjeringen må utvikle mål og tiltak sammen med næringslivet. Mål og tiltak må dessuten være tilpasset norske forhold, nasjonalt, regionalt og lokalt.

Samfunnsansvar er ett av de viktige prinsippene for samvirkeorganisasjoner. I tillegg til å legge vekt på medlemmenes behov skal et samvirke arbeide for en bærekraftig utvikling av samfunnet. Våre medlemsorganisasjoner tar samvirkeprinsippet om bærekraftig utvikling på alvor og har høye ambisjoner innen bærekraft.

Landbrukets overordnede roller i bærekraftarbeidet

En Nasjonal handlingsplan for å nå bærekraftmålene bør ta utgangspunkt i at landbruket også fremover skal levere på flere sentrale tverrpolitiske målsettinger for landbruk og matproduksjon:

- Matsikkerhet og beredskap
- Produksjon av biomasse fra skogen
- Omstilling til fornybarsamfunnet
- Bosetting, kulturlandskap og biologisk mangfold

Matsikkerhet, beredskap og klimaomstilling

Den nasjonale handlingsplanen for bærekraft må legge til rette for å styrke norsk matsikkerhet og beredskap. Mer flom, nedbør og økende temperatur påvirker norsk matproduksjon i økende grad. Sommeren 2018 gav et svært tydelig varsel om at klimarisikoen for norske matprodusenter er økende. Et inntektstap for norske bønder på om lag 5 milliarder norske kroner på grunn av tørken i 2018 viser at et klima i endring gir store økonomiske utslag. Dette har vesentlig betydning for det norske samfunnet.

Klimarisikoutvalget påpekte i sin rapport at den globale matforsyningen har blitt mer usikker på grunn av klimaendringer. Svekket global matsikkerhet kan også ramme Norge og andre rike industriland.

Verdens matproduksjon blir stadig mer konsentrert både geografisk og produksjonsmessig. Mange av de viktige produksjonsområdene for mat er utsatt for klimaendringer. Samtidig kan klimaendringer også ha kraft til å slå ut viktige knutepunkter og transportårer for mat.

Norsk Landbrukssamvirke mener norske myndigheter må ta inn over seg at forhold som alvorlige klimahendelser og pandemier kan påvirke internasjonal handel med mat. I den sammenhengen vil det være en billig forsikring å legge til rette for økt produksjon av norsk mat. Samtidig må norsk matproduksjon gjøres mer robust mot røffere klima gjennom bruk av ny teknologi og klimatilpassede produksjonsformer.

En styrket matberedskap i Norge vil gjøre Norge mer selvforsynt og ikke bidra til unødvendig prisvekst internasjonalt. Fattige land vil ikke ha samme mulighet til å kjøpe seg ut av matvarekriser og er avhengige av å få kjøpe relativt billig mat på det internasjonale markedet for å unngå at egen befolkning blir rammet av undernæring og sult.

Produksjon av biomasse fra skogen

Handlingsplanen bør bidra til å øke tilgangen på skogsråstoff. Norsk tømmer er en fornybar og bærekraftig ressurs, som bidrar til alle de tre elementene i bærekraftbegrepet. Skogen bidrar til økonomisk aktivitet, arbeidsplasser, opptak, binding og lagring av karbon, biologisk mangfold, og som friluft- og idrettsarena.

Handlingsplanen bør bidra til økt bruk av fornybart materiale, og til å erstatte fossilt baserte produkter med produkter som er basert på fornybart materiale. Planen bør bygge på FNs klimapanel, og nasjonale målsettinger. Det er satt klare mål for skog- og trenæringen, blant annet i den nasjonale klimapolitikken, i skogmeldingen (Verdier i Vekst), og handlingsplanen for bioøkonomi (Kjente ressurser – uante muligheter).

Norsk landbruk har en nøkkelfunksjon i et sirkulært, grønnere og fornybart samfunn

Norsk Landbrukssamvirke mener ressurser fra skog- og jordbruk er essensielle for å skape økt gjenbruk av materialer og mer sirkulær verdiskaping. Sentrale prinsipper i sirkulærøkonomien er bruk av fornybare ressurser og bruk av avfall som ressurs. Redusert uttak og bruk av metaller, mineraler og petroleum forutsetter vesentlig økt bruk av ressurser fra jord-, skog- og havbruk.

Norge har stor tilgang på bioressurser og biologiske avfall-, side- og reststrømmer som i liten eller ingen grad utnyttes i dag. Uten en målrettet bruk av disse ressursene vil ikke Norge kunne bli ledende i en sirkulær utvikling. Norsk Landbrukssamvirke mener det må være et mål å øke produksjonen og bruken av biomasse i Norge for å sikre et sirkulært og fornybart samfunn.

Norsk mat skal være bærekraftig produsert

Norsk landbruksnæring har i mange år arbeidet godt med bærekraft. Dette har resultert i noen unike kvaliteter. I Nasjonal handlingsplan for bærekraftmålene må det legges vekt på at myndigheter og næring i fellesskap skal sørge for at norsk jordbruk skal forbli verdensledende på områder som:

- Plante- og dyrehelse
- Råstoffkvalitet, prosessoptimalisering og effektivitet gjennom teknologiske løsninger
- Klima, ressursutnyttelse og miljø

- Plantegenetikk, husdyravl og dyrevelferd
- HMS og gode arbeidsforhold

Det blir viktig å etablere gode systemer for å dokumentere disse nasjonale kvalitetene for å sikre at de blir reelle fortrinn, og legge grunnlaget for at bærekraftig produksjon resulterer i styrket konkurransekraft for norsk landbruk og matproduksjon. Norsk landbruk har etablert gode strukturer for innsamling, lagring og bruk av store og relevante datamengder for slik dokumentasjon. Dokumentasjonen bør ta utgangspunkt i en felles forståelse av bærekraftig matproduksjon i en nasjonal sammenheng. Den norske landbruksnæringen må ha en sentral rolle i et slikt arbeid.

Norsk Landbrukssamvirke vil understreke at ny kunnskap må utvikles og legges til grunn i å nå klimaavtalen faglagene og regjeringen har inngått. Ny forskning trengs for å få ned næringens klimagassutslipp og for å øke kunnskapen om hvordan landbruket kan bidra til økt karbonbinding og å bevare det biologiske mangfoldet.

Norges Bondelag og Norsk Landbrukssamvirke har nylig levert et satsingsforslag på grønn landbruksteknologi til Nærings- og fiskeridepartementet som bør være relevant i omstillingen av norsk industri og for å få til enda mer bærekraftig matproduksjon i Norge. Samtidig er det også et mål at eksport av teknologi skal bidra til å ta ned klimagassutslippene og gjøre matproduksjonen mer bærekraftig også utenfor Norge.

Eksport av landbruksteknologi kan også kobles med ambisjoner i norsk utviklingspolitikk, blant annet relatert til matsikkerhet. Norsk kompetanse og teknologi kan bidra til økte avlinger av bedre kvalitet, og langt mindre negative lokale miljøkonsekvenser i utviklingsland.

Landbrukssamvirkene arbeider for optimal utnyttelse av egne ressurser

Norsk Landbrukssamvirke mener regjeringen i arbeidet med den nasjonale handlingsplanen må legge til rette for at våre bedrifter skal lykkes med egne ambisjoner på området. For våre medlemmer er samspill med det offentlige av stor betydning for å skape innovasjonskraft, forretningsmodeller og investeringer som legger grunnlaget for ytterligere omstilling i en bærekraftig retning.

Det gjøres i dag et godt stykke arbeid for å skape verdier av sidestrømmer, myse, eggeskall, bein, og andre restprodukter i samvirkebedriftenes verdikjeder. Målet er å omdanne disse restproduktene til lønnsomme produkter, fortrinnsvis mat eller høyverdiprodukter innen fôr, biomaterialer og biokjemikalier. For å få til ytterligere satsing er det avgjørende at storsamfunnet bidrar med risikoavlastning og markedsintroduksjon.

Norsk jordbruk har vært gode på avl gjennom mange år. Friske, glade og robuste dyr bedrer lønnsomheten til bøndene, og bidrar positivt på klimaregnskapet fra norsk jordbruk. Genmateriale fra norske husdyr er blitt ettertraktet i utlandet. Et godt avlsmateriale, bra dyrehold og god dyrehelse gjør at norsk jordbruk bruker lite antibiotika og andre medisiner.

Norsk Landbrukssamvirke mener at norsk jordbruk har en modell og arbeidsform som bør vekke interesse langt utover landets grenser i arbeidet med å styrke folkehelsen.

Landbrukssamvirkene har som mål om å produsere mer mat på norske ressurser, herunder å øke norsk produksjon av frukt, bær, grønnsaker og poteter, slik at forbruksveksten av grøntprodukter dekkes av norsk produksjon. Det er også et mål å øke den norske forandelen til både enmagede og drøvtyggende husdyr. I tillegg til å styrke egen selvforsyning, vil et slikt arbeid utvikle kunnskap som kan ha betydning for mange andre lands evne til å fø egen befolkning.

Mat og helse

Ren, trygg, bærekraftig og helsemessig riktig mat er viktig, globalt så vel som i Norge. Et usunt kosthold er en av de viktigste årsakene til for tidlig død i befolkningen, og et sunnere kosthold vil være ett av de viktigste enkeltelementene for å bedre folkehelsen.

Landbrukssamvirkene ønsker å ta sin del av ansvaret for å utvikle sunne og bærekraftige produkter. Våre bedrifter har gjennom en årrekke redusert innholdet av fett, sukker og salt.

Norsk Landbrukssamvirke mener handlingsplanen må ha som utgangspunkt at myndigheter og næringslivet fortsatt sammen skal utvikle mål og tiltak som gjør at kostholdet i Norge blir enda bedre for folks helse, herunder økt inntak av frukt og grønt. Det å utvikle et mer tilpasset kosthold for grupper og individer krever vesentlig mer kunnskap og forskning. Næring og myndigheter er derfor nødt til å samarbeide tett for å lykkes i å utvikle nye sunne produkter.

Dialog og involvering

Norsk Landbrukssamvirke ønsker god dialog med regjeringen i den videre utviklingen av Nasjonal handlingsplan for bærekraftmålene, inkludert i diskusjoner rundt mulige dilemmaer og målkonflikter. I valg av måleparametere og indikatorer må det kartlegges hvilke indikatorer som alt er i bruk og i utviklingen av nye måleparametere næringslivet bli godt involvert. Gode indikatorer karakteriseres av at de måler utviklingen av det de skal og at de er egnet til å legge til rette for kontinuerlig forbedring.

Kontaktperson:

Åge Klepp
Fagsjef næringspolitikk og innovasjon
Mob: 909 29 690
ak@landbruk.no

Mer om Norsk Landbrukssamvirke: www.landbruk.no